Stuk **1154** (2006-2007) – Nr. 1

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2006-2007

20 maart 2007

HOORZITTING

over het onderzoek inzake verkiezingen en verfransing in de Vlaamse Rand

VERSLAG

namens de Commissie voor Brussel en de Vlaamse Rand
uitgebracht door de heer Eric Van Rompuy

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Gerda Van Steenberge.

Vaste leden:

de heren Erik Arckens, Wim Van Dijck, mevrouw Greet Van Linter, de heer Luk Van Nieuwenhuysen, mevrouw Gerda Van Steenberge;

mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de heren Steven Vanackere, Luc Van den Brande, Eric Van Rompuy;

de heer Dirk De Cock, de dames Else De Wachter, Elke Roex;

de heer Sven Gatz, mevrouw Dominique Guns, de heer Francis Vermeiren.

Plaatsvervangers:

de heer Herman De Reuse, de dames An Michiels, Monique Moens, de heren Erik Tack, Joris Van Hauthem;

mevrouw Cathy Berx, de heren Ludwig Caluwé, Tom Dehaene, Jan Laurys;

de heren Flor Koninckx, Marcel Logist, mevrouw Anissa Temsamani;

mevrouw Patricia Ceysens, de heren Marc Cordeel, Herman Schueremans.

Toegevoegde leden:

de heer Eloi Glorieux;

de heer Mark Demesmaeker;

de heer Christian Van Eyken.

INHOUD

Blz.

1. Uiteenzetting door professor Kris Deschouwer (VUB, Vakgroep Politieke Wetenschappen) 5

2. Bespreking 5

Bijlage: Powerpointpresentatie door professor Kris Deschouwer:
Verkiezingsuitslagen in Halle-Vilvoorde 11

DAMES EN HEREN,

Op 8 maart 2007 hield de Commissie voor Brussel en de Vlaamse Rand een hoorzitting met professor Kris Deschouwer (VUB, Vakgroep Politieke Wetenschappen) over het onderzoek inzake verkiezingen en verfransing in de Vlaamse Rand, dat hij samen met Fanny Wille uitvoerde naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen op 8 oktober 2006 (zie 'Tussen kreten en gefluister. Verkiezingen en verfransing in de Vlaamse Rand', Samenleving en politiek, jg. 13, nr. 9 (november 2006), blz. 39-45).

1. Uiteenzetting door professor Kris Deschouwer (VUB, Vakgroep Politieke Wetenschappen)

Professor Kris Deschouwer: Ik ben blij dat ik de kans krijg om uitleg te geven bij dit onderzoek omdat de hevige reacties erop mij verrast hebben.

Waar het in essentie om gaat, is dat een kiezerskorps in een regio anders stemt afhankelijk van waar de verkiezingen om gaan, de inzet en het aanbod. Dat is helemaal niet beperkt tot de Vlaamse Rand maar het fenomeen komt daar wel duidelijk naar voren vanwege Brussel-Halle-Vilvoorde (BHV). Het kiezerskorps neemt er niet telkens op dezelfde manier aan de verkiezingen deel en krijgt niet telkens hetzelfde aanbod. Als we de uitslagen naast elkaar zetten, merken we interessante verschillen waarover we moeten nadenken.

We hebben in eerste instantie gekeken naar de gemeenteraadsverkiezingen. Hoe evolueert het aantal stemmen voor Franstalige partijen in het arrondissement BHV sedert de fusie van 1976? We hebben steeds de optelsom gemaakt van alle gemeenten van BHV. Als je verkiezingsuitslagen vergelijkt, moet je dat in exact dezelfde regio doen. We hebben steeds BHV als geheel bekeken. Wat is een Franstalige lijst of stem precies? Op dat vlak hebben we breed gerekend. Alle lijsten die zich niet als eentalig Nederlands presenteren hebben we bij de Franstaligen geteld. Dat leidt tot lichte overschattingen. Nederlandstalige kiezers kunnen ook voor een tweetalige lijst stemmen. In 1976 kwamen in een aantal gemeenten tweetalige socialistische lijsten op. In vergelijking met het artikel dat in november verscheen in 'Samenleving en politiek' is één correctie doorgevoerd. In Overijse hebben we één lijst bij de Franstaligen ondergebracht. De rode draad is dat de verkiezingsuitslag altijd bepaald wordt door het aanbod en door de keuze van de kiezers.

Het resultaat verbaast me omdat ik een stijging verwachtte. Op dertig jaar tijd is de bevolking in de Vlaamse Rand aangegroeid met mensen uit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, waarvan ik vermoed dat het niet allemaal Nederlandstaligen zijn. De resultaten vormen een vlakke lijn. Het resultaat was hoog in 1976, maar dat is gedeeltelijk te wijten aan de tweetalige socialistische lijst. Het resultaat was in 2006 ook hoger, maar we merken geen continue stijging. Voor dit merkwaardig resultaat moeten we een verklaring zoeken.

Opvallend is dat het aandeel van de zes faciliteitengemeenten ongeveer de helft uitmaakt van alle tweetalige en Franstalige stemmen in BHV. De faciliteitengemeenten wegen nochtans niet zwaar in het geheel. Op Sint-Genesius-Rode na zijn het geen grote gemeenten. Er is wel een enorme concentratie aan Franstalige stemmen. Interessant is ook dat de bewegingen naar boven en naar beneden lopen. Dit is niet alleen het geval in de Vlaamse Rand. Over de gemeenten heen gebeurt er telkens iets waardoor de kiezers niet alleen reageren op gemeentelijke aangelegenheden.

Als we de faciliteitengemeenten uit het geheel halen, merken we wel een duidelijke trend in de evolutie van het aantal Franstalige stemmen. In de faciliteitengemeenten merken we dat de lijn stijgt: van iets meer dan 60 percent in 1976 tot 75 percent in 2006. Er is een duidelijk verschil tussen BHV als geheel en de zes faciliteitengemeenten afzonderlijk.

Als we alle verkiezingen in BHV bestuderen, merken we dat voor de gemeenteraadsverkiezingen (na 1976 meer) op veel plaatsen een identitaire Franstalige lijst opkomt. Het is een lijst die de Franstaligheid mobiliseert en verdedigt. De Franstalige lijst is echter niet in alle gemeenten, maar wel in de meeste, van die aard. Bovendien is er in veel gemeenten helemaal geen Franstalig of tweetalig aanbod. De 14 tot 15 percent van de stemmen die naar een Franstalige lijst gaan, zijn beperkt tot de gemeenten met een aanbod dat meestal identitair Franstalig is.

Het is interessant om ook de andere verkiezingen te onderzoeken. Wat gebeurt er als het aanbod partijpolitiek en ideologisch ruimer is? Wat gebeurt er als de kiezers niet alleen hun identiteit kunnen affirmeren maar tegelijk de kans krijgen te stemmen voor

het hele ideologische spectrum aan Franstalige kant? Daarvoor hebben we het resultaat van de parlementsverkiezingen en de Europese verkiezingen in BHV bestudeerd. Daarnaast hebben we bestudeerd wat er gebeurt als alle kiezers in BHV een identitair Franstalig aanbod krijgen.

Het resultaat is heel genuanceerd. We hebben de uitslag van de verkiezingen voor Kamer en Senaat bestudeerd sedert 1995. Vóór 1995 liepen de kantons niet langs de grens van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. We hebben de stemmen voor MR, PS, CDH, Ecolo en FN opgeteld. We hebben abstractie gemaakt van de zeer kleine tweetalige lijsten. We merken dat we meteen op een hoger niveau beginnen en dat het niveau stijgt. Het aantal stemmen stijgt bij elke verkiezing sedert 1995. Als het partij-ideologische aanbod breder is, stemmen meer mensen op een Franstalige lijst.

Union Francophone (UF) komt voor de gemeenteraadsverkiezingen maar in een beperkt aantal gemeenten – ongeveer de helft – op. Toch zijn de resultaten van de gemeenteraadsverkiezingen beter dan wanneer heel BHV voor UF kan stemmen, namelijk bij de verkiezingen voor het Vlaams Parlement en de provincieraad.

De vraag hoe groot het aantal Franstalige stemmen is en hoe het evolueert, is afhankelijk van het soort verkiezing. Het aantal is relatief stabiel bij gemeenteraadsverkiezingen. Het aantal stijgt bij parlementsverkiezingen en Europese verkiezingen. Wanneer het gaat om verkiezingen voor het Vlaams Parlement is het resultaat opnieuw anders.

Conclusie: Franstalige en tweetalige lijsten scoren bij gemeenteraadsverkiezingen vrij constant. De faciliteitengemeenten zijn goed voor de helft van de stemmen. De faciliteitengemeenten scoren bij elke gemeenteraadsverkiezing telkens beter. In de faciliteitengemeenten merken we een toenemende strijd tussen de twee taalgroepen. Het aanbod en de inzet is in de andere gemeenten complexer.

Bij een ruimer inhoudelijk aanbod met andere partijen dan UF stemmen meer Franstaligen voor een Franstalige lijst. Het aantal neemt toe. Wanneer UF in heel BHV opkomt, zijn er minder Franstalige stemmen dan bij de gemeenteraadsverkiezingen.

Het resultaat wordt dus bepaald door de bestudeerde verkiezing. Verkiezingsuitslagen van een zelfde groep kiezers verschillen naargelang van het type verkiezingen.

2. Bespreking

De heer Luk Van Nieuwenhuysen: De stemmen voor UF tonen aan wie mobiliseerbaar is als Franstalige kiezer. Professor Deschouwer noemt hun in zijn artikel de harde kern van de electorale Franstaligheid. Het geeft aan dat de andere kiezers – de kiezers die voor Franstalige lijsten stemmen bij nationale verkiezingen – de eerste integratiestappen zetten. Dat Franstaligen niet voor UF stemmen bij verkiezingen voor het Vlaams Parlement, heeft volgens mij niets te maken met hun integratiebereidheid of de mate waarin ze al geïntegreerd zijn. Het zegt weinig over de mate waarin de Vlaamse Rand al verfranst is. Franstaligen kunnen goede redenen hebben om niet voor het UF te stemmen. In de eerste plaats omdat er geen UF-lijst is. In 2006 kwam UF niet op in een twintigtal gemeenten in de Vlaamse Rand. We mogen dus niet besluiten dat de verfransing van Machelen, Halle, Meise of Asse gestopt is.

Franstaligen stemmen bij federale verkiezingen niet alleen vanwege een breder aanbod vlugger voor een Franstalige lijst, maar ook omdat ze de politici op die lijsten beter kennen. Ze halen hun informatie immers voornamelijk uit de Franstalige media. Een deel van de Franstalige kiezers kiest bij lokale verkiezingen om strategische redenen niet voor UF maar voor een lokale lijst omdat ze merken dat het gemeentebestuur hen weinig in de weg legt. In een gemeente als Vilvoorde genieten ze zelfs een vorm van faciliteiten. De VLD-lijst van Beersel heeft openlijk gehengeld naar Franstalige stemmen. Het is volgens mij logisch dat een aantal Franstalige kiezers vinden dat UF niet nodig is om faciliteiten te krijgen.

De uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen zijn geen goede manier om de verfransing te meten. De verkiezingen voor provincie, Vlaams Parlement, federaal en Europees parlement zijn veel relevanter. In 2003 merken we bij de Kamerverkiezingen een stijging van 17,6 percent naar 19,1 percent. Bij de Senaatsverkiezingen is er een stijging van 17,3 percent naar 20 percent. De Senaatsverkiezingen zijn de beste graadmeter omdat kiezers dan de keuze hebben tussen de Nederlandstaligen of de Franstaligen.

De resultaten van UF schommelen naargelang van de verkiezing. De schommelingen zijn verklaarbaar. In

1999 daalden de resultaten, maar dat kan verklaard worden omdat de Ecolokandidaten toen op de lijst van Agalev stonden. Later verdwenen de Ecolokandidaten van de Agalevlijst maar verschenen niet op de UF-lijst.

Het stijgende aantal Franstalige stemmen in BHV is in 2006 vooral toe te schrijven aan de zes faciliteitengemeenten. Dat is onmiskenbaar zo. Anderzijds merken we ook een stijging in kantons zonder faciliteitengemeenten.

Als we heel BHV nemen om te vergelijken, wordt het beeld volgens mij vervormd doordat gemeenten zonder Franstalige lijst in de vergelijking worden betrokken.

De correctie inzake Overijse verandert het totaalbeeld. In 1976 haalden de Franstalige lijsten een record aantal stemmen. De bewuste tweetalige lijst – terecht – bij de Franstalige lijsten rekenen zal dat record breken.

In Vlaanderen is iedereen het erover eens dat de toestand in de faciliteitengemeenten achteruit gaat. Door de tweetalige lijsten bij de Franstalige te rekenen wordt het beeld vervormd. De belangrijkste tweetalige lijsten – in Wemmel en in Drogenbos – zijn volgens mij niet Franstalig. De stijging van 60 naar 75 percent is daarom overdreven, maar ik ontken niet dat daar een nefaste evolutie aan de gang is.

In de eentalig Nederlandstalige gemeenten is er geen toename van Franstalige stemmen. Het stemmenpercentage voor de Franstalige tweetalige lijsten schommelt er tussen 14,7 percent in 1976 en 13 percent in 1982.

Volgens mij kunnen we alleen vergelijken in de gemeenten waar telkens een UF-lijst werd ingediend. Dat zijn maar acht gemeenten: Beersel, Dilbeek, Hoeilaart, Sint-Pieters-Leeuw, Tervuren, Vilvoorde, Grimbergen en Zaventem. In Overijse is de vergelijking moeilijker. In die acht gemeenten gaan de Franstaligen in vergelijking met 2000 met meer dan 4200 stemmen vooruit. Ze stijgen van 14,8 naar 17 percent. In Beersel en Sint-Pieters-Leeuw halen ze meer dan 20 percent. In Zaventem halen ze net geen 20 percent.

Ik kan uit de gegevens waarover ik beschik niet besluiten dat de electorale verfransing stagneert. Zelfs als dat wel het geval is, vind ik de conclusie uit het artikel voorbarig. Volgens het artikel vinden achter de luidruchtige harde kern die voor UF stemt, stille processen van taalintegratie plaats. De ervaring spreekt dat tegen. De cijfers over inwijking uit Brussel en Wallonië spreken dat ook tegen. De cijfers van Kind & Gezin tonen aan dat minder dan de helft van de jonge gezinnen thuis Nederlands spreekt.

De heer Christian Van Eyken: Bij de gemeenteraadsverkiezingen merken we een horizontale lijn. In de faciliteitengemeenten stijgt de lijn. Daaruit kunnen we dus een daling afleiden in de niet-faciliteitengemeenten, maar alles hangt af van het volume. Ik denk dat het aantal kiezers in de faciliteitengemeenten minder is gestegen dan in de rest van BHV. Dat zou kunnen wijzen op verfransing in de faciliteitengemeenten.

Hoe heeft professor Deschouwer Wemmel en Drogenbos aangepakt? In Wemmel was er een Franstalige lijst, twee Vlaamse lijsten en de tweetalige lijst van de burgemeester. De correctie die voor Overijse werd doorgevoerd, is terecht.

In juni zullen de traditionele partijen opkomen tijdens de federale verkiezingen. Die partijen zijn bekend. Wie altijd socialistisch stemt, blijft dat doen. De UF-lijst die opkomt bij de verkiezingen voor provincie en Vlaams Parlement is een minder bekende kartellijst. De Franstalige media vermelden mij soms met een karteletiket en niet met een UF-etiket. Dat leidt tot verwarring. Mensen zeggen mij vaak dat ze niet wisten voor wie te stemmen omdat ze me niet terugvonden op de stembrief.

In de wijken van Asse rondom Zellik zijn bij de verkiezingen voor Kamer en Senaat een aantal Franstalige stemmen gehaald. Er zijn Franstalige stemmen gehaald in Merchtem en Meise. In die gemeenten zijn nochtans geen Franstalige lijsten ingediend. Dat verklaart het verschil ook tussen gemeenteraadsverkiezingen en federale verkiezingen.

Ik twijfel of we zomaar mogen besluiten dat een afbrokkeling aan de gang is rond de harde kern van Franstaligen. Voor de federale verkiezingen komen de kopstukken op. Er is de voorbije weken gepleit voor een nationale kieskring. Het is nu eenmaal zo dat premier Verhofstadt ook stemmen zou halen in Namen. Net zoals Waalse kopstukken stemmen zouden halen in Vlaanderen. Het aanbod verklaart de verschillen ook ondanks de constante aanwezigheid van Franstaligen in BHV.

De heer Wim Van Dijck: Het valt mij op dat de faciliteiten en de niet-splitsing van BHV voor een signi-

ficante stijging van het aantal Franstalige stemmen zorgen. Niet alleen het bredere ideologische aanbod zorgt voor een verschillend resultaat tijdens de federale verkiezingen. Dat Brusselse en Waalse boegbeelden op de lijst staan, blijft ook niet zonder gevolgen. Gelukkig heeft UF geen grote boegbeelden.

Zou het niet nuttig zijn om de verschuivingen binnen het Franstalige aanbod te bestuderen? Ik heb de indruk dat naast de tweetalige lijst van de burgemeester meer identitaire lijsten opkomen. Er is daarnaast discussie over de aard van de tweetalige lijsten. Het zou daarom interessant zijn een onderscheid te maken tussen de tweetalige en de eentalige lijsten om een beeld te krijgen van de evolutie van de lijsten.

Zou het niet interessant zijn om het onderzochte gebied te vernauwen tot kantons die tegen Brussel liggen? In die kantons is de verfransing duidelijker. In de landelijke kantons van BHV is er immers minder sprake van verfransing. Een kleiner onderzoeksgebied zal volgens mij tot andere resultaten leiden.

De heer Eric Van Rompuy: Ik vind deze studie over de evolutie van BHV heel interessant én gevaarlijk. Het artikel besluit dat de Franstalige stemmen de stemmen zijn van een harde kern die zich laat mobiliseren rond hun taalidentiteit. Dat aantal stijgt niet ondanks de migratie van Brussel naar de Vlaamse Rand omdat achter de harde kern stille processen van taalintegratie plaatsvinden. De studie besluit met andere woorden dat de verfransing niet toeneemt.

Ik denk dat er een groot verschil is tussen kiezen voor Franstalige lijsten, verfransing en ontvlaamsing. In de Rand wijken niet alleen Brusselse Franstaligen in maar ook EU-ambtenaren. Deze internationale gemeenschap spreekt evenmin Nederlands. Op basis van een studie over heel BHV mogen we niet besluiten dat er sprake is van taalintegratie in bijvoorbeeld Sint-Pieters-Leeuw.

Het aantal stemmen op Franstalige of tweetalige lijsten stijgt in de faciliteitengemeenten van 60 tot 75 percent. Bovendien is in die gemeenten duidelijk sprake van polarisatie. De Vlaamse lijsten in Kraainem en Wezembeek-Oppem die zich openstelden voor de internationale gemeenschap hebben niet tot het gewenste resultaat geleid. In de faciliteitengemeenten neemt de Franstaligheid overduidelijk toe. De Vlamingen zijn ook ouder dan de Franstaligen. Kraainem heeft een sterk vergrijsde Vlaamse bevolking.

Over de niet-faciliteitengemeenten in BHV zijn een aantal zaken gezegd waar ik statistisch vragen bij heb. In Meise kwamen in 1994 en 2000 Franstalige lijsten op. Ze haalden 800 en 700 stemmen. In 2006 zijn die lijsten niet meer opgekomen. Hadden ze dat wel gedaan, dan hadden ze dubbel zoveel stemmen gehaald. Daar ben ik van overtuigd. In Meise is duidelijk sprake van verfransing of ontvlaamsing maar dat uit zich nog niet in het kiesgedrag. In Machelen haalden de Franstaligen in 1994 531 stemmen. Die lijst is later niet meer opgekomen. In Asse haalden ze in 1994 573 stemmen. Later is geen Franstalige lijst meer opgekomen.

In andere gemeenten zijn er wel merkwaardige cijfers, zoals in Dilbeek. Daar waren er in 1988 3726 Franstalige stemmen. In 2006 waren dat er 3990. In Dilbeek was er telkens een Franstalige lijst en is er een manifeste verfransing. Toch is er een geringe toename van het aantal Franstalige stemmen. Trekt de figuur van de burgemeester Franstaligen aan? Dat is merkwaardig want in de andere gemeenten neemt het aantal Franstalige stemmen manifest toe. In Sint-Pieters-Leeuw is er een stijging van 11,6 percent in 1988 tot 21,2 percent in 2006. In absolute cijfers merken we bijna een verdubbeling. In Zaventem waren er in 1988 2100 Franstalige stemmen, vorig jaar 3200. Dit is een stijging van 12,8 naar 19,7 percent. In Vilvoorde merken we in dezelfde periode een stijging van 11 percent naar 14,5 percent. In Beersel is er een stijging van 16,5 naar 20 percent. In Grimbergen van 9,7 naar 13,1 percent. In Tervuren van 15 naar 20,7 percent. In Overijse is het beeld vertekend.

Statistisch gezien hebt u gelijk om te spreken van stille integratie. Dat in een aantal gemeenten geen Franstalige lijsten meer zijn opgekomen zorgt echter voor een vertekend beeld. Daarnaast stijgt het aantal Franstalige stemmen in een aantal gemeenten overduidelijk. Bovendien stemmen heel wat Franstaligen voor de Nederlandstalige burgemeester omdat ze geen boodschap hebben aan de Franstalige lijsten. In een aantal gemeenten moeten we rekening houden met een burgemeesterseffect.

In een aantal andere grote gemeenten is er geen sprake van stille integratie. In Halle komt er geen Franstalige lijst op. Halle verfranst nochtans overduidelijk door inwijking vanuit Tubize. De Franstalige inwijkelingen manifesteren zich niet politiek.

Indien we een en ander ook per deelgemeente zouden bekijken, zou de situatie helemaal anders zijn. De meerderheid in Sint-Stevens-Woluwe is niet Nederlandstalig.

U zou ook eens moeten onderzoeken hoeveel inwoners niet opdagen bij verkiezingen. Zaventem telt

28.000 inwoners en 19.000 kiezers waarvan bijna 3.000 mensen niet hebben gestemd. Ik ben er bijna zeker van dat het voornamelijk de Franstaligen zijn die in de grote blokken wonen in Woluwe. Ze komen er twee tot drie jaar wonen. Zij kennen de gemeente eigenlijk niet. Het interesseert hen niet. Zij vormen een reservoir van Franstalige stemmen. Merkwaardig is ook hoe laag het aantal EU-stemmers is. EU-burgers stemmen niet omdat ze eigenlijk niets te maken hebben met de gemeente waar ze wonen. Ze integreren zich niet.

De studie is heel interessant maar ik ben het niet eens met de conclusie.

Mevrouw Else De Wachter: Het is merkwaardig dat elk commissielid valt over dezelfde paragraaf in het artikel: de paragraaf over taalintegratie. Het aantal Franstalige stemmen neemt niet toe. Volgens mij is dat in de eerste plaats omdat het aantal Franstalige lijsten niet is toegenomen.

Het is niet zo dat verfransing voornamelijk in de rand rond Brussel de kop opsteekt. Ik woon weliswaar bijna in de provincie Antwerpen maar ook in mijn gemeente is het aantal Franstaligen de voorbije jaren toegenomen. Zij komen vooral uit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Die mensen voelen zich helemaal niet verbonden met de gemeente. In feite slapen ze alleen maar in de gemeente. Ze werken in Brussel. Hun kinderen lopen school in Brussel. Het valt niet mee die mensen te betrekken bij de gemeente. Als zo'n gemeente een goede burgemeester heeft en geen Franstalige lijst, stemmen zij vrijwel automatisch voor de burgemeester.

Het aantal potentiële Franstalige stemmers neemt toe. De komende verkiezingsuitslagen zullen anders zijn. We mogen verschillende verkiezingen niet zomaar met elkaar vergelijken.

Wat de professor statistisch bewijst, komt niet overeen met de praktijk. Is er al onderzoek gevoerd naar het kiesgedrag van de potentiële Franstalige kiezers? Gaan die mensen stemmen? Waarop baseren ze hun stemgedrag?

Professor Kris Deschouwer: Ik dank iedereen voor de vragen en suggesties om zaken nader te onderzoeken en te nuanceren.

Wat ik doe, is van bovenaf kijken, statistieken maken en vergelijken, en onderzoeken wat zou kunnen gebeuren. Wat we zouden moeten doen, is het individuele stemgedrag analyseren. Dat is echter niet mogelijk. Uit een verkiezingsuitslag haal je niet waarom iemand is gaan stemmen. Verkiezingsonderzoek in een klein stuk van Vlaanderen is niet eenvoudig. Hoe groot de steekproef ook is, de steekproef is te klein om de Vlaamse Rand eruit te halen. Eigenlijk zouden we een specifiek onderzoek moeten uitvoeren in de Vlaamse Rand of BHV. Het feit dat mensen niet komen stemmen, doet heel wat vragen rijzen. Ik heb ooit een groep EU-burgers ondervraagd. Daaruit bleek dat zij belangstelling hebben voor politiek maar niet voor gemeentelijke politiek. Zij voelen zich niet betrokken bij hun gemeente. Ze geven de voorkeur aan nationaal stemrecht boven gemeentelijk.

Ik begrijp dat de keuze om tweetalige lijsten tot de Franstalige te rekenen tot problemen leidt. De lijst van de burgemeester in Wemmel is een Franstalige lijst omdat men zich in de Vlaamse Rand niet als Nederlandstalige lijst aanbiedt. Ik heb geprobeerd consequent te zijn, maar heb achteraf toch een verbetering moeten doorvoeren. Die consequentie leidt hier en daar tot ruis op de resultaten. In faciliteitengemeenten een duidelijk onderscheid maken tussen Franstalige en Nederlandstalige lijsten overdrijft het beeld. De stijging is minder hoog doordat de tweetalige lijsten zijn meegerekend.

Wat met de kwestie 'als er wel een lijst geweest zou zijn'? Naar aanleiding van mijn commentaar op de voorbije gemeenteraadsverkiezingen merkte sp.a-voorzitter Johan Vande Lanotte op dat ik niet genoeg stemmen gaf aan de sp.a. Sp.a is in 40 gemeenten minder opgekomen dan in 2000. Die stemmen hadden er kunnen zijn mochten ze een lijst hebben ingediend, maar statistisch kan ik daar geen rekening mee houden. Precies daarom heb ik ook de verkiezingen bestudeerd waar iedereen een Franstalig aanbod krijgt. Ik kan perfect verklaren waarom er meer Franstalige stemmen zijn bij de federale verkiezingen. De federale verkiezingen zijn een goede indicator voor de Franstalige aanwezigheid. Voor de Vlaamse en de provinciale verkiezingen kan men overal in BHV voor UF stemmen en toch is de score lager. Voor deze paradox heb ik geen verklaring. Wellicht is de onderste lijn het laagste aantal stemmen dat de Franstalige lijsten ooit zullen halen, de zogenaamde harde kern. Dat zijn de mensen die ongeacht de kandidaten altijd voor een Franstalige lijst zullen stemmen.

De woordkeuze is misschien niet goed want integratieprocessen verlopen altijd stil. Het zijn de mensen die weigeren te integreren die de aandacht trekken.

Verfransing is te complex om alleen in verkiezingsuitslagen gevat te worden. Deze studie is geen analyse van de verfransing.

Mochten we niet BHV bestuderen maar een kleiner gebied, dan zouden de resultaten anders zijn. Als we alleen maar de acht gemeenten bestuderen waar altijd een Franstalige lijst is opgenomen, verliezen we veel informatie. Waarom komt er geen Franstalige lijst meer op in Meise? Ik heb heel BHV bestudeerd om een vergelijkbare basis te hebben. Het is ongetwijfeld zo dat de Franstaligheid toeneemt in de Vlaamse Rand. Dat verdwijnt een beetje in het geheel doordat de bevolkingsgroei in de faciliteitengemeenten lager was dan in de andere gebieden. Dat verklaart waarom de lijn recht blijft.

Niet stemmen is een stedelijk verschijnsel. Niet stemmen in de Vlaamse Rand is dus een stedelijk verschijnsel. Misschien wijst het ook op verfransing. De verstedelijking komt uit het Brussel dat in grote mate Franstalig is. Het absenteïsme is hoog in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Mensen in slaapsteden voelen zich niet betrokken. Ze zijn er eerder toevallig terechtgekomen. Het was geen bewuste keuze.

Mijn conclusie is gebaseerd op een onderzoek van de verkiezingsuitslagen en niet op een studie van de verfransing. Ik kan alleen maar vaststellen dat een aantal Franstaligen niet bereid is zich als Franstalige te affirmeren tijdens bepaalde verkiezingen. Die paradox intrigeert me.

De heer Eric Van Rompuy: De Vlaamse verkiezingen vielen in 1999 samen met de federale. Agalev heeft toen erg goed gescoord. UF zakte daardoor toen. In 1999 speelde de dioxinecrisis. Zowel aan Vlaamse als aan Franstalige kant. In 2004 werd enkel voor het Vlaams Parlement gestemd. De Franstaligen hadden toen wellicht het gevoel dat het niet hun verkiezingen waren. In 1976 kende het FDF een hoogtepunt, net zoals de Volksunie. Toen stemde men puur communautair. De stemmen voor het Vlaams Belang zijn niet puur communautair.

Voor de federale verkiezingen speelt ideologie een rol. Bij gemeenteraadsverkiezingen stemt men vaak omdat er een persoonlijke band is met de kandidaten. Bij de provincieraadsverkiezingen moet men vaak voor onbekenden stemmen. Hetzelfde geldt voor de Vlaamse verkiezingen.

De conclusie wekt de indruk dat de verfransing overroepen wordt. De gekozen woorden zijn gevaarlijk omdat ze gebruikt kunnen worden als argument tegen de splitsing van BHV. Zo'n studie kan politiek misbruikt worden. Politicologie is geen exacte wetenschap. Het is gevaarlijk om politieke conclusies te trekken uit deze studie.

De heer Luk Van Nieuwenhuysen: Door de manier waarop de studie is voorgesteld in de pers werd de indruk gewekt dat we de zes faciliteitengemeenten beter kunnen opgeven en bij Brussel voegen. In de andere gemeenten is er immers een stille integratie aan de gang.

Er zijn ongetwijfeld mensen die moeite doen om zich te integreren. De toevloed van anderstaligen in het Nederlandstalige onderwijs in de Rand geeft een kentering aan. Daartegenover staat de blijvende inwijking van Walen en Franstalige Brusselaars die ervoor zorgt dat we telkens van nul moeten herbeginnen.

De indruk die in de media gewekt werd is niet de verantwoordelijkheid van de professor, maar hij heeft een aantal zaken gezegd die ertoe hebben bijgedragen.

De heer Eric Van Rompuy: De Standaard van 24 november titelt: Verfransing Vlaamse Rand blijkt illusie.

Professor Kris Deschouwer: Ik ben van mijn stoel gevallen toen ik die titel las.

De heer Eric Van Rompuy: Voorts lezen we dat de hoge graad van verfransing in de faciliteitengemeenten logisch is omdat men die gemeenten in 1963 eigenlijk bij Brussel had moeten voegen. We lezen ook dat de huidige institutionele situatie surreëel is maar begrijpelijk vanuit Vlaams oogpunt. Voor Vlaamse politici in de Rand was dit artikel geen cadeau.

Professor Kris Deschouwer: Het tijdschrift Samenleving en politiek vroeg een bijdrage aan het novembernummer. Ik wou iets schrijven over verschuivingen en homogeniteit ervan over gemeenten. Dat was te technisch. Ik heb het onderzoek daarom geüpdatet. De timing was inderdaad ongelukkig. Ik weet heel goed waar die zinnen geciteerd uit De Standaard vandaan komen. Ik heb geen standpunt ingenomen. Het is een samenvatting van de situatiebeschrijving. Ik roep niet op om de faciliteitengemeenten bij Brussel te voegen. Ik ben vooral geïnteresseerd in het variërende stemgedrag bij verschillende verkiezingen in gedecentraliseerde landen.

In een radio-interview heb ik mijn ideeën wel uiteen kunnen zetten. Op de vraag of het onderzoek iets

zegt over verfransing heb ik toen ontkennend geantwoord. Verfransing is te complex om alleen maar aan de hand van verkiezingsuitslagen te verklaren. Over de manier waarop een en ander is weergegeven in de kranten, ben ik minder tevreden.

De verslaggever, *De voorzitter,*

Eric VAN ROMPUY Gerda VAN STEENBERGE

BIJLAGE

Powerpointpresentatie door professor Kris Deschouwer: Verkiezingsuitslagen in Halle-Vilvoorde

VERKIEZINGSUITSLAGEN IN HALLE-VILVOORDE

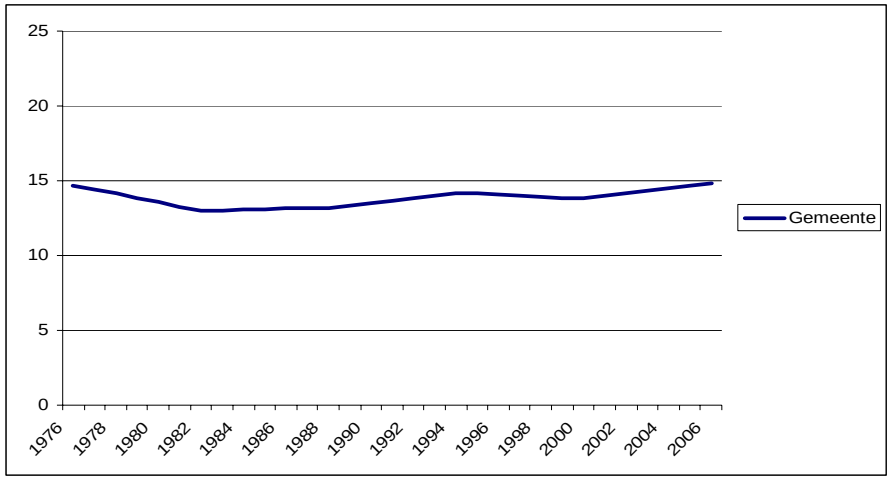
KRIS DESCHOUWER

Vrije Universiteit Brussel

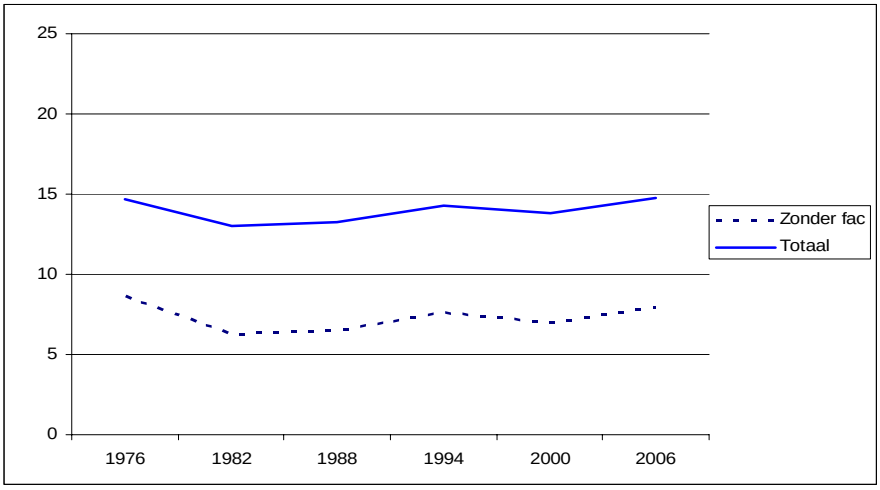
GEMEENTERAAD

- HOE EVOLUEREN FRANSTALIGE STEMMEN SINDS 1976?
- HOE TELLEN?
  - STEEDS ALLE GEMEENTEN VAN HALLE-VILVOORDE (NOEMER MOET GELIJK BLIJVEN OM TE KUNNEN VERGELIJKEN)
  - STEMMEN VOOR FRANSTALIGE EN TWEETALIGE LIJSTEN (LICHTE OVERSCHATTING GEEN PROBLEEM)
- NOOIT VERGETEN: UITSLAG IS FUNCTIE VAN PARTIJAANBOD EN VAN KEUZE VAN DE KIEZERS

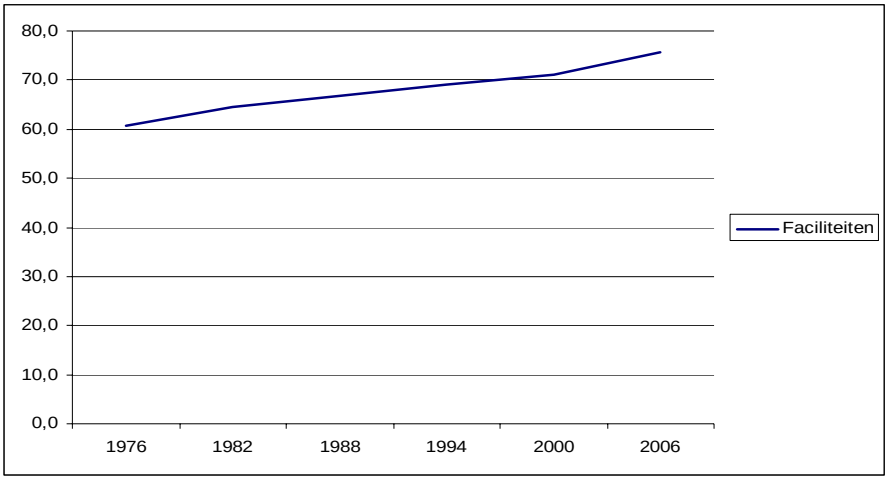
GEMEENTERAAD

IMPACT VAN FACILITEITEN

EVOLUTIE IN DE ZES

VARIATIE IN HET AANBOD

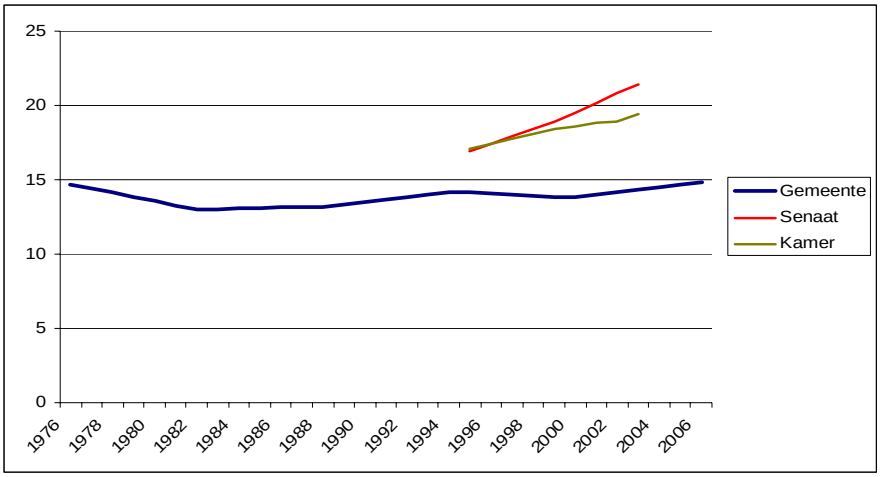
GEMEENTERAAD:

- MEESTAL 'IDENTITAIRE' FRANSTALIGE LIJST
- NIET IN ALLE GEMEENTEN IS ER FRANSTALIG AANBOD

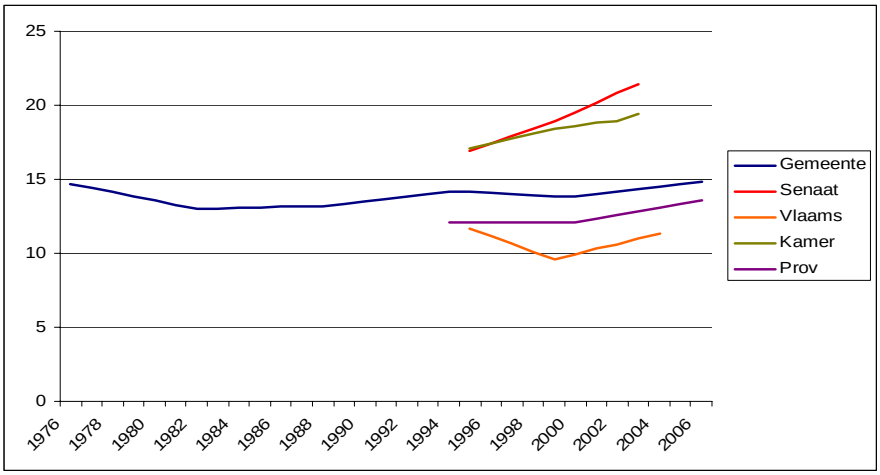
WE MOETEN NAGAAN:

- WAT ER GEBEURT ALS HET AANBOD RUIMER IS (PARTIJPOLITIEK),
- WAT ER GEBEURT ALS HET 'IDENTITAIRE' AANBOD VOOR ALLE KIEZERS AANWEZIG IS

KAMER EN SENAAT

UNION FRANCOPHONE

CONCLUSIES

1. FRANSTALIGE EN TWEETALIGE LIJSTEN BIJ GEMEENTERAADS-VERKIEZINGEN SCOREN VRIJ CONSTANT OVER DE TIJD
   - FACILITEITENGEMEENTEN ZIJN GOED VOOR DE HELFT VAN DIE STEMMEN
   - FRANSTALIGE LIJSTEN IN FACILITEITEN-GEMEENTEN SCOREN TELKENS WEER BETER

CONCLUSIES

2. BIJ EEN RUIMER INHOUDELIJK AANBOD (KAMER EN SENAAT IN BHV) ZIJN ER BEDUIDEND **MEER** FRANSTALIGE STEMMEN
3. BIJ EEN RUIMER TERRITORIAAL AANBOD VAN UF ZIJN ER **MINDER** FRANSTALIGE STEMMEN